

รายงานการวิจัย

✓ เครื่องถูกปิดโนรา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

		ว 791.1072 ธ377ค 2543
79A116689		
Title : เครื่องถูกปิดโนราในจังหวัดนคร ศรีธรรมราช		
สำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช		

ธีรวัฒน์ ช่างสาน

เลข	791.1072
เรียก	ธ377ค
หนังสือ	2543
เลขทะเบียน	116689
วัน เดือน ปี	25 พ.ค. 2545

ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ปีการศึกษา 2543

หัวข้อวิจัย	เครื่องลูกบิดโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อผู้วิจัย	นายธีรวัฒน์ ช่างสาน
โปรแกรมวิชา	นาฏศิลป์และการละคร
คณะ	โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์
สถาบัน	สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
ปีการศึกษา	2543

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการและที่มาของเครื่องลูกบิดที่ใช้ประกอบการแสดงโนรา ขั้นตอนการทำ ลวดลาย การเลือกสีของศิลปินผู้สร้างเครื่องลูกบิดโนรา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาได้จากการค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต เครื่องลูกบิดเก่าที่ใช้แสดง โนรามาดั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า ลูกบิดที่นำมาทำเครื่องลูกบิดโนรานั้นเป็นลูกบิดกระดุก และนำมาตกแต่งร่างกายผู้แสดงโนรา ช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 ของกรุงรัตนโกสินทร์ ปีพุทธศักราชเท่าไรไม่แน่ชัด

องค์ประกอบของเครื่องลูกบิด มี 5 ชิ้น คือ รอบอก 1 ชิ้น บ่า 2 ชิ้น ไปถึงคอ 2 ชิ้น ขั้นตอนการร้อย มี 8 ขั้นตอน ลักษณะของการร้อยมี 2 แบบ คือแบบผูก และแบบสอด ลวดลายที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นลายลูกแก้ว ลายขนมตัด คือลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน การจัดวางสี มีตั้งแต่ 4 ถึง 9 สี แต่ไม่กำหนดว่าเป็นสีอะไร

องค์ประกอบอื่นที่ค้นได้ คือ วิวัฒนาการของเครื่องลูกบิด มี 3 แบบ คือแบบเครื่องต้น แบบบัว และแบบเครื่องลูกบิดแยกชิ้น ขนาดของเครื่องลูกบิดสร้างได้ทุกขนาดแบ่งได้ 2 ประเภท คือของเด็กและของผู้ใหญ่ ปัจจุบันผู้สร้างเครื่องลูกบิดมีเฉพาะกลุ่มคือผู้ที่แสดงเท่านั้น และมีการพัฒนาวิธีการร้อยน้อยมากส่วนใหญ่เป็นการซ่อมบำรุงส่วนที่ขาดมากกว่า เชื่อว่าถ้ามีปรากฏการณ์ลักษณะที่กล่าวนี้รูปแบบของเครื่องลูกบิดโนราแบบเก่าก็น่าที่จะหายไปจากนครศรีธรรมราชในระยะเวลาอันใกล้

Research Title	The beads Norha in Nakhon Si Thammarat
Name	Mr. Teerawat Changsan
Department	Performing Arts
Faculty	Fine and Applied Arts
Intitute	Rajabhat Intitute Nakhon Si Thammarat
Year	2000

Abstract

The objective of this reseach is to study the development and origin of the beads used for decoration in Norha performances. The process of making the decorations, their design, and the colors used in Nakhon Si Thammarat were all studied through a review of the literature, interviews, and observation.

The beads used are opaque and were fist used to decorate Norha dancers in the Ratanakosin period during the reing of King Rama VI, but the exact date is unsure.

Taking 8 steps the beads are made in five pieces used to decorate the dancers; one on the chest, two on the shoulders and two on the neck. The beads are either strung freely on one string or strung together with knoths between the beads in to three patterns: checkerboard, square, or diamond. Typically four to nine colors are used with no prescription for which colors are chosen.

The development of the Norha dancers beaded decoration is divided into three periods. There are separate sizes for children and adults.

Now the dancers are the only group still making the decorations. They are not creating new design and only repair old costumes or follow traditions in the creation of new ones. It is feared that one day these decorations and the knowledge to create them will disappear.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องเครื่องลูกปัดโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จได้ก็เพราะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีจากบุคลากรหลาย ๆ ฝ่าย อาทิ อาจารย์ดำรง ภูระวัง ผู้อำนวยการสำนักวิจัย ที่อนุมัติงบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยฉบับนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชียร แก้วบุญส่ง อธิการบดี สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ให้กำลังใจในการทำวิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณ นางฉลาด สุขขาว ผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเครื่องลูกปัด นางปรีดา แก้วเจือ ศิลปินโนราดีเด่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ช่วยแนะนำในการเก็บข้อมูลภาคสนาม อาจารย์นัยนา ทองศรีเกตุ ศูนย์ภาษา สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ช่วยอนุเคราะห์ข้อมูลภาษาอังกฤษ คุณทัศนาว ช่างसान ผู้รวบรวมเอกสารเป็นรูปเล่ม ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ใคร่ขอขอบคุณศิลปินโนราเจ้าของเครื่องลูกปัดทุกท่านที่อนุเคราะห์ในการออกเก็บภาคสนามของผู้วิจัย ขอขอบคุณบุคลากรที่ปรากฏนาม ตลอดจนเอกสารตำราทุกฉบับที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยฉบับนี้ และสุดท้ายนี้ใคร่ขอขอบคุณสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร หน่วยงานที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ ที่เป็นจุดเริ่มต้นให้สามารถเขียนเอกสารงานวิจัยฉบับนี้จนสมบูรณ์ ใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ธีรวัฒน์ ช่างसान

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญภาพ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
หลักการและเหตุผล ✓	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ✓	3
ขอบเขตของการวิจัย ✓	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย ✓	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ ✓	5
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แหล่งโบราณคดีที่พบลูกปัดโนราในภาคใต้	8
ความหมายทางวัฒนธรรมและอายุสมัยของลูกปัด โบราณในภาคใต้	10
รูปแบบของลูกปัด โบราณภาคใต้	12
3. องค์ประกอบของเครื่องลูกปัด	48
ประวัติของเครื่องลูกปัดในนครศรีธรรมราช	48
สีของเครื่องลูกปัด	55
ความเชื่อเกี่ยวกับสีของลูกปัด	56
อุปกรณ์สำหรับทำเครื่องลูกปัด	57
วิธีการเก็บรักษาเครื่องลูกปัด	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วิธีการทำความสะอาดเครื่องลูกบิด	68
กาลาก่อนสวมเครื่องลูกบิด	69
4. เครื่องลูกบิดโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช	72
เครื่องลูกบิดโนราของนายคม เรืองศรี	72
เครื่องลูกบิดโนราของโนราละม้าย เสียงเสนห์	77
เครื่องลูกบิดโนราของโนราประสิทธิ์นครศิลป์	79
เครื่องลูกบิดโนราของนางหนูเขียน	81
เครื่องลูกบิดโนราของโนราศรีพันธ์	83
เครื่องลูกบิดโนราของโนราถาวร	85
เครื่องลูกบิดโนราของโนราเลียบ	86
เครื่องลูกบิดโนราของประสิทธิ์น้อยดาวรุ่ง	88
5. ลักษณะเด่นของเครื่องลูกบิดโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช	91
อกหรือพาน โครง	91
ไหล่	92
ขนาดของบั้งคอ	93
ลวดลายของเครื่องลูกบิด	94
ลักษณะของหัวไหล่	95
สีของเครื่องลูกบิด	96
องค์ประกอบอื่นๆ	97
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	108

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดกระดูกและเปลือกหอย	13
ภาพที่ 2. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดทรงกระบอกและรูปวงล้อ	15
ภาพที่ 3. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดเกลียวและลูกบิดเชื่อมต่อแถว	19
ภาพที่ 4. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดก้อนกลม	22
ภาพที่ 5. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดรูปแผ่น	25
ภาพที่ 6. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดแท่งแบบปริซึมหรือรูปผลึก	28
ภาพที่ 7. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดทรงลูกทูน	32
ภาพที่ 8. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดฝังเส้นตีและแฉ้มลาวดลาย	38
ภาพที่ 9. ภาพแสดงกลุ่มลูกบิดลักษณะพิเศษ	43
ภาพที่ 10. ภาพแสดงเครื่องแต่งกายโนราสมัยรัชกาลที่ 5	51
ภาพที่ 11. ภาพแสดงเครื่องแต่งกายโนราสมัยรัชกาลที่ 6	52
ภาพที่ 12. ภาพแสดงป่า	54
ภาพที่ 13. ภาพแสดงบึงคอ	54
ภาพที่ 14. ภาพแสดงพานอก	55
ภาพที่ 15. ภาพแสดงเชือกเอ็น	58
ภาพที่ 16. ภาพแสดงเชือกไนลอน	59
ภาพที่ 17. ภาพแสดงลูกบิด	60
ภาพที่ 18. ภาพแสดงซี่ผึ้ง	61
ภาพที่ 19. ภาพแสดงใบมีดหรือกรรไกร	62
ภาพที่ 20. ภาพแสดงกระดาน	63
ภาพที่ 21. ภาพแสดงการตอกตะปูบนไม้กระดาน	64
ภาพที่ 22. ภาพแสดงการผูกเชือกเอ็น	65
ภาพที่ 23. ภาพแสดงการนำเชือกไนลอนมาผูกบนเชือกเอ็น	66
ภาพที่ 24. ภาพแสดงออกเครื่องลูกบิดโนราคม ชุดที่ 1	73
ภาพที่ 25. ภาพแสดงไหล่ และบึงคอ เครื่องลูกบิดโนราคม ชุดที่ 1	73

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 26. ภาพแสดงออกเครื่องลูกปิดโนราคม ชุดที่ 2	74
ภาพที่ 27. ภาพแสดงไหล่ และบั้งคอ เครื่องลูกปิดโนราคม ชุดที่ 3	75
ภาพที่ 28. ภาพแสดงออกเครื่องลูกปิดโนราคม ชุดที่ 3	76
ภาพที่ 29. ภาพแสดงไหล่ และบั้งคอ เครื่องลูกปิดโนราคม ชุดที่ 3	76
ภาพที่ 30. ภาพแสดงออกเครื่องลูกปิดโนราละม้าย เสียงเสน่ห์	78
ภาพที่ 31. ภาพแสดงไหล่ และบั้งคอ เครื่องลูกปิดโนราละม้าย เสียงเสน่ห์	78
ภาพที่ 32. ภาพแสดงออกเครื่องลูกปิดโนราเทพประสิทธิ์นครศิลป์	80
ภาพที่ 33. ภาพแสดงไหล่และบั้งคอเครื่องลูกปิดโนราเทพประสิทธิ์นครศิลป์	80
ภาพที่ 34. ภาพแสดงเครื่องลูกปิดโนราหนูเขียน	82
ภาพที่ 35. ภาพแสดงออกเครื่องลูกปิด โนราศรีพันธ์	83
ภาพที่ 36. ภาพแสดงไหล่ และบั้งคอเครื่องลูกปิด โนราศรีพันธ์	84
ภาพที่ 37. ภาพแสดงเครื่องลูกปิดโนราถาวร	85
ภาพที่ 38. ภาพแสดงออกเครื่องลูกปิดโนรานางเลียบ แก้วเจือ	87
ภาพที่ 39. ภาพแสดงไหล่ และบั้งคอเครื่องลูกปิดโนรานางเลียบ แก้วเจือ	87
ภาพที่ 40. ภาพแสดงเครื่องลูกปิดโนราประสิทธิ์น้อยดาวรุ่ง	89
ภาพที่ 41. ภาพแสดงเครื่องตัน	97
ภาพที่ 42. ภาพแสดงเครื่องบัว	98

สารบัญตาราง

	หน้า
1. ตารางที่ 1 แสดงขนาดของออกหรือพาน โครง	91
2. ตารางที่ 2 แสดงขนาดของไหล์	92
3. ตารางที่ 3 แสดงขนาดของปิ้งคอ	93
4. ตารางที่ 4 แสดงลวดลายของเครื่องลูกปัด	94
5. ตารางที่ 5 แสดงลักษณะของไหล์	95
6. ตารางที่ 6 แสดงสีของเครื่องลูกปัด	96